

2013

ITURMENDIKO JENTIL ZULOA

Felix Ugarte Elkarte
(HERNANI 2013)

Iturmendiko haitzuloa Antziola auzoan dago, Buskando eta Iturmendi baserrietatik hurbil.

Hernani aniztasun geologi handiko udala da; bere lurraldean, formazio eta haitz mota aipagarriekin, aro geologiko guztiak adierazten baitira. Aniztasun horrek, klima eta denbora pasatzearekin batera, gaurko paisaia sortu du, kontraste handiak erakutsiz: ahokatutako haranak, biribildutako muinoak, baita kareharri haitzetako paisaia (pasaia karstikoa), haitzuloak, leizeak, malkarrak, depresio itxiak eta beste berezitasun ugari.

Kareharrizko paisaia, Hernaniko hirigunetik oso hurbil daukagu, Santa Barbarako gandor harritsuak, antzinako harrobia inguratzen duten harkaiztiak, erreketako ura lurpean galtzen diren haran txikiak, gure eguneroko txangoetan begiesten ditugun mendi inguruneak dira, gainera leize eta haitzuloez inguratuak daude.

Gaur aurkeztea nahi dugun haitzuloa eta duela hilabete batzuk gure herrian arrakasta handia izan duena, **Iturmendiko jentil zuloa** da. Haitzulo hau Antziola auzoan dago, Buskando eta Iturmendi baserrietatik oso hurbil gainera.

Barrunbe honek okupazio-istorio luzea du; txanpinoiak ekoizteko erabili zenez, joan den mendearen hasieran, Serapio Mugikaren "Geografía de Guipúzcoa" liburuan aipatzen da. Gipuzkoako barrunbe nabarmenekin konparatuz ez du hain garrantzi handia izango, baina salbuespenezkoa da inguratzen duten fenomeno espeleologikoen artean, paseo motzean xehetasunez ikus daitezkeelako paisai karstikoaren agerpena, eremu hau potentzial pedagogiko eta kultural handikoa bihurtuz.

1.- XX. mendean, txanpinoiak ekoizteko erabili zen Iturmendiko haitzuloa.
2, 3, 4.- Iturmendi jentil zuloko hiru irudiak.

Iturmendiko haitzuloak 200 bat metroko luzera du, barne erakargarriari bidea ematen dioten hiru sarbi-deekin, bi bertikal eta horizontala bestea, bolumen apaleko espazioekin eta formazio estalagmitikozko galeriekin. Txanpinoiaren laborantzarako ekoizpena bezala erabili zen, baina 100 urtetan zehar nekazaritzako elikagaien industria jarduerako hondarren-gatik, bere barneak zaborraz erabat beteta aurkitzen ziren. Udalaren haitzulo adierazgarriena denez, Felix Ugarte Elkartekoen artean errekupeazio eta balioan jartzeko plana egitea proposatu zuen, bai haitzuloan baita inguratzen duen paisaian ere. Lanak hainbat hilabeteetan luzatu ziren, hogeitabat boluntarioen artean, hondakin desberdineko hogeitahamar tona baino gehiago kendu eta erretiratu. Nekea izugarria izan zen, baina pena merezi izan du emaitza bikaina lortzeko. Gaur egun, erabat berreskuratuako haitzuloa begiets dezakegu eta gure ezusterako oso ondo mantenduta, mende batean zehar itxita egon baita, hirigune hurbileko haitzuloetan bereizten den bandalismoa saihestuz.

Errekupeazio lanerako amaiera bezala festa bat ospatu genuen, txanpinoiak saltsan, txistorra eta sagardoarekin batera. Ehun bat hernaniarrek lehen eskutik ezagutu ahal izan zituzten: barrunbea, in-

gurunea eta errekupeazio prozesua. Honela, Iturmendi-Buskando lur azpiko sistemaren balioan jartzeko lehen fasearekin amaitzen dugu.

Gune honek etorkizun pedagogiko handia du. Hiri-parke batekin parekatutako espazio txikian, paisai karstikoaren adibide guztiak aurki ditzakegula, hainbat isurbide, depresio karstikoak, iturriak, aipatutako haitzulo fosila eta lur azpiko erreka bat, barrunbe aktibo batean zehar eskuragarria dena. Guzti honek, paisai modelo honen eboluzioa eta elementu mota ugariak ulertzea eta begiestea ahalbidetzen du. Bestalde, Iturmendiko kobazuloan, Aizkorri edo Aralar mendi nagusietan aurki daitezkeen haitzuloen parekoa da, baina kasu honetan sarbide erraz eta kilometro bat baino ibilbide motzagoan.

Aipatutako ingurunean eragina izan duten geologia eta paisaia garrantzitsuak izateaz gain, ez dugu bere eduki kulturala ahaztu behar. Lur azpiko espazio mito eta elezaharretako arrazoia izan da Euskal Herriko gizarte tradizionalentzat, sinesmen zaharrek jatorri telurikoa dutelako. Haitzuloko Jentil zuloaren izenak, Felix Ugarte Elkartek programatutako barne ikerkuntzekin egiaztatu beharko diren, tradizio zaharrez hitz egiten digu.